

Češka, Josef

Souborná díla o starověkých rukopisech od Mrtvého moře

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1959, vol. 8, iss. E4, pp. 128-129

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110215>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

J. a L. Robertů. Všechny nápisy jsou doprovázeny všemi údaji o vydání, čtení a datování. Každý nápis je ofotografován, chybí jen reprodukce nápisů ztracených. Některé reprodukce nejsou však bohužel příliš jasné, zvláště jde-li o nápis s většími rozměry (č. 50, 51 aj.). Text všech nápisů Mihailov znovu srovnal s kamenem, takže na mnoha místech přináší vylepšení. Všechny výklady jsou psány jasnou latinou, neřecká slova jsou psána bez přízvuku.

I letmé prolistování touto knihou upozorní českého čtenáře na značný podíl českých badatelů při bádání o nejstarších dějinách Bulharska. Téměř na každé straně se setkáme se jménem některého z českých badatelů, kteří část svého života prožili v Bulharsku, jako K. Jirečka, V. Dobruského, H. Škorpila, K. Škorpila a A. Salače.

Z novějších nápisů zasluhují zvláštní pozornosti nápis č. 1, věnovaný knězem, který se spasil z barbarského zajetí (III. stol. n. l.), dekret o vyznamenání krále Sadaly a jeho smlouva s Mesambrii (č. 307) aj.

Připojujeme několik okrajových poznámek: č. 52, 8 čteme *Ἡροδω*, č. 103 a č. 107 by bylo třeba umístit za sebou, č. 122,1 čteme *πας*, č. 272 (též rejstřík 245) místo *Σεακου* čteme *Σλακου*, cf. Latyšev IPE I² 133, Olbia — Zgusta, Die Personennamen 219.

Dílo, které vyšlo v nepoměrně nízkém nákladu 400 kusů, vyplnilo sice mezeru, stalo se však samo předmětem touhy mnoha badatelů i knihoven.

Radislav Hošek

Souborná díla o starověkých rukopisech od Mrtvého moře. Již dlouho nedošlo mezi filology a historiky, jejichž polem bádání jsou dějiny a kultura starověku, k takovému vzruchu, jako tomu bylo poté, co se rozletěla po světě zpráva o nových nálezech starověkých textů u Mrtvého moře. Vypadalo to na pravou sensaci, a proto se pochopitelně ozývaly hned skeptické hlasy, zda jde vůbec o rukopisy starověké. Avšak když bylo rozbořem rozpadu radioaktivního isotopu C-14 potvrzeno, že jsou texty nalezené v okolí starých trosek, zvaných Chirbet Kumrán, vskutku z doby kolem začátku naší éry, věnovalo se jejich studiu a výkladu mnoho hebraistů z celého světa. Aktuálnost nového materiálu, pocházejícího z doby, kdy se v Palestině rodilo křesťanství, zatlačilo do pozadí nálezy z jeskyní murabbaátských a z jeskyní u zřícenin byzantského kláštera Murdy (dn. Chirbet Mird). V mirdských jeskyních se našly aramejské a řecké zlomky Starého i Nového zákona, různé jiné spisy z V.—VIII. stol. n. l., mimo jiné i zlomek Euripidovy tragédie Andromache, kdežto v murabbaátských jeskyních byly objeveny především dokumenty z let Bar Kochbova povstání.

Přehled o badatelském ruchu, který vzbudily texty kumránské, podávají dvě velké publikace amerického badatele Millara Burrowse, které byly vzápětí přeloženy do několika jazyků. Nám byl dostupný překlad německý. Roku 1957 vyšla u C. H. Becka v Mnichově kniha *Die Schriftrollen vom Toten Meer* (originál má název *The Dead Sea Scrolls*) o VIII + 379 stranách s 8 fotografiemi, a roku 1958 vyšla tamtéž kniha *Mehr Klarheit über die Schriftrollen* (originál má název *More Light on the Dead Sea Scrolls*) o VIII + 375 stranách s jednou obrázkovou přílohou.

V první knize pojednává M. Burrows o nálezech z let 1947—1955 a o sporu o jejich pravost i o jejich datování, popisuje organizaci a víru kumránské náboženské obce a uvádí přehled pokusů o její identifikaci s některým náboženským židovským směrem, známým již ze starších pramenů. Přitom se sám jako velká většina badatelů kloní k názoru, že jde o jednu větev essénskou anebo aspoň o sektu essénům (neboli — jak se u nás často užívá — essejským) blízkou. Zvláštní pozornost věnuje některým otázkám filologickým, což činí takovým způsobem, že je jeho výklad přístupný každému čtenáři. Posléze se pak zamýšlí nad tím, co přinášejí svitky nového ke studiu židovství a raného křesťanství.

Druhá kniha má charakter spíše polemický, poněvadž autor se ještě nemohl opřít o větší množství nového materiálu, ale poté, co vyšla jeho první kniha, se objevilo tolik speciálních

studií a článků, že autor pokládal za nutné napsat k ní jakési dodatky. Tato kniha se sice také začíná výkladem o nejnovějších nálezech, ale především se v ní věnuje pozornost počátkům křesťanství, jak se nám nyní jeví ve světle nově objevených starověkých textů, a výsledkům, které přinesly ty texty ke studiu Starého zákona. Mimo to se autor zabývá otázkou, jak kumránská náboženská obec vznikla, več věřila a co má společného s jednotlivými větvemi židovského náboženství, které známe z jiných starověkých pramenů.

V obou knihách jsou pak na jejich konci uvedeny překlady nejdůležitějších kumránských textů.

Burrowsovy knihy jsou velmi poučné a jsou psány svědomitě a nanejvýš přístupně, ačkoli jde často o velmi složité dílčí problémy. Autor se také netají tím, že mohou nové nálezy vnést docela jiné světlo na počátky křesťanství, a uvádí objektivně a poctivě asi všechny názory, které byly na vědeckém fóru zatím vysloveny. Avšak historický dosah některých výkladů nového materiálu ho tu a tam znepokojuje; proto pokládal za nutné zmínit se o svém náboženském přesvědčení (je liberální protestant) a pojednat v jedné kratší kapitole (Mehr Klarheit, str. 31—38) o tom, že prý je velmi dobře možné spojit víru s vědou a usmířit konflikt mezi teorií a historií. Toto objektivistické stanovisko se v obou knihách projevuje nejčastěji v autorově polemice s radikálnějšími názory některých badatelů. Na závadu je také to, že autor nepodává na konci všech kapitol taková shrnutí, abychom z nich mohli jasně poznat jeho vlastní stanovisko. Nejčastěji totiž poukazuje na klady a zápory jednotlivých výkladů a koncepcí, ale sám zůstává až příliš často zdrženlivý. Vždycky to arci není nedostatek, neboť leckde lze ještě očekávat, že vbrzku vnese materiál, který byl již objeven, ale dosud nikoli publikován, více světla do těch otázek, které jsou zatím více nebo méně sporné. Avšak přesto bychom se v jeho knihách chtěli častěji dočíst, který ze sporných výkladů pokládá za pravdě nejpodobnější.

Vcelku můžeme tedy říci, že nám podávají Burrowsovy knihy velmi pěkný přehled nynějšího stavu bádání, které otevřely nálezy starověkých hebrejských textů u Mrtvého moře, a že zároveň svědčí o tom, jak se mnozí badatelé na Západě opatrně vyhýbají přímému řešení nejpalčivějších historických otázek o počátcích křesťanství, ačkoli k tomu dávají nové nálezy popud nanejvýše podnětný.

Josef Česka

*Leonard R. Palmer: 'The Latin Language.'*² London 1955. Stran 372. Známý britský linguista, profesor srovnávací jazykovědy na oxfordské universitě L. R. Palmer, podává ve své práci jak přehled dějin latinského jazyka, tak i popisný výklad latinské historické mluvnice. Význam knihy tkví právě v tomto vzájemném vyvážení obou jejích částí. Doposud totiž vycházely výklady o dějinách latinského jazyka buď jen odděleně od popisné historické mluvnice (Tronskij, Stolz—Debrunner, Meillet, Devoto) anebo byly k ní přiřazovány jen jako závěrečná kapitola (Novotný, Safarewicz).

První část knihy, Úvod do dějin latinského jazyka, (str. 3—205) rozdělil P. do sedmi kapitol. První (str. 3—32) je věnována předhistorickým vztahům latiny k ostatním ie. jazykům. Pokud jde o poměr latiny k osko-umberštině, kloní se autor k názoru italských neolinguistů, že Protolatinové a Osko-Umbrové přišli na poloostrov Apenninský již jako dva samostatné kmeny. Nápadnou podobu mezi jazykem obou těchto ie. kmenů přičítá jednak jejich společnému ie. původu, jednak, a to především, jejich pozdějším velmi úzkým stykům na italské půdě. K uznávání zvláštní italo-keltské jednoty pak připomíná, že existují i společně jevy kelto-germánské, italo-germánské apod. Stejně skepticky se vyjadřuje také k teorii italské neolinguistické školy o „okcidentálním“ jazykovém společenství latiny (spolu s kelt., germ. a baltosl.), i k dělení ie. jazyků na jazyky centrální (j. řečtina) a okrajové (j. latina). V celku se tedy jeví latina v P. pojetí jako ie. jazyk s příliš složitými příbuzenskými vztahy, než aby je bylo možno vyjádřit nějakým jednoduchým schématem.